

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 23. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius05val-shoot-idm140381311828912/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

dius' Orig. En Sammenligning med Sadolins Udskrift viser nemlig, at for de Sætningers Vedkommende, der overhovedet findes hos Sadolin, stemmer R²'s Rettelser nøje med Sadolins Text (se Noterne til S. 25 L. 24 og 26). Rettelserne er dog kun indført i nærv. Udg.s Text, hvor Ordføjningen krævede det (jfr. Noterne til S. 25 L. 7, 8, 10; S. 26; S. 27 L. 3, 6, 7, 9, 11, 13; S. 30 L. 8).

3. Det bevarede Hs. er forsynet med talrige — men meget ulige fordelte — Randnoter. Da det er tvivlsomt, i hvor vid Udstrækning disse skyldes Palladius (jfr. Indledn. til Grundtvigs Udg. S. XXX), er de i nærv. Udg. ikke optaget i Texten, men meddelt som Tillæg (ndf. S. 228 ff.).

V.

Af Visitatsbogens Hovedhaandskrift (Thott 2041^b. 4°) findes flg. Afskrifter og Uddrag:

1. Et af Biskop L. Harboe i Midten af 18. Aarh. foretaget tysk Uddrag i Harboes Samlings-Hs. om Palladius, NkS. 2710. III. 4°. Dette Uddrag er bl. a. benyttet af A. C. L. Heiberg i hans Palladius-Biografi i Theol. Tidsskr. 1840.

2. Et ligeledes fra 18. Aarh. stammende dansk Uddrag i NkS. 1130. 4°, udgivet i Kirkehist. Saml. II. 560 ff.

3. En fuldstændig Afskrift — i nærv. Udg. betegnet K — fra 18. Aarh., nu i Kristiania Univ. Bibl. (Nr. 72. 4°). At Grundlaget er Thotts Hs., tør bl. a. sluttes af, at et Kongebrev fra 1580, der i det Thott'ske Samlings-Hs. følger lige efter Visitatsbogen, men naturligvis intet har med denne at gøre, er medtaget i K. Løvrigt er saa at sige alle Fejl i vort Hs. blindt afskrevet eller taabeligt rettet. Som Prøve paa Hs.'et er dets 1. Textside gengivet i Facsimilie (Bilag 6).

Det er en Selvfølge, at de hernævnte Hs.'er er uden Værdi for Fastsættelsen af Visitatsbogens Text.

VI.

Om Visitatsbogens store Betydning som kirke- og kulturhistorisk Kildeskrift er det udenfor nærv. Indled-

nings Plan at tale. Kun skal det fremhæves, at Bogen sikkert langt fra er udtømt som Kilde til Oplysning om Reformationstidens Samfundsforhold og hele aandelige Liv. De ndf. givne Kommentarer vil formentlig kaste nogle Strejflys over Omraader, hvor Visitatsbogen hidtil kun er lidet nyttet.

Lige saa stor Betydning har Visitatsbogen til Oplysning om det danske Sprogs Udvikling — grammatisk, lexicalsk og stilistisk. Men en fyldestgørende Fremstilling heraf vilde forde, at man skildrede Visitatsbogen i sit Milieu, d. v. s. saa' den dels som Led i Palladius' samlede Produktion, dels i Forhold til Reformationstidens øvrige folkelige Litteratur. En saadan Skildring kan naturligvis ikke gives her. Det skal blot nævnes, at naar Visitatsbogen, der jo er et af Palladius' ældste Skrifter, uden Sammenligning er det litterært set ypperste, han har skrevet, skyldes dette, at det er blevet til under det levende Arbejde med Stoffet og ikke er nogen Forhaandsudarbejdelse skrevet sammen i et Studerekammer. Det, at Palladius hele Tiden føler sine Tilhørere nærværende, præger baade Form og Indhold og frier Visitatsbogen for det tunge theologiske og dogmatiske Apparat, der tynger hans senere Skrifter. Baade Ordforraad og Udtryksform synes i dette Skrift hentet lige fra hans Hjemstavns Muld.

Men det, der har skabt Visitatsbogens Ry, er dog hverken dens kirke- og kulturhistoriske eller den sproghistoriske Betydning; det er dens rent menneskelige Værd, — det Vidnesbyrd, den frembærer om en Mand, hvis Sans var aaben, og hvis Hjerte var rummeligt, skønt han sandelig ikke, som han skrev, levede i Evangelii klare og lyse Dag, men midt i Hexeprocessernes Mørketid.

